

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къыдэкы

№ 7 (21977)

2020-рэ ильес

БЭРЭСКЭШХУ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 17

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтүүтүгъэхэр ыкы
нэмыйкъ къэбархэр
тисайт ижүгъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъээзет

Яамалхэм ахэхъуагъ

Мэштогъэкюсэ къулыкъумрэ мэzym 1оf щызыштэхэрэмрэ къафащэфыгъэ хэушхъафыкыгъэ техникэм илункыбзэхэр АР-м и Лышхъэ инашъокъэ Премьер-министрэу Александр Наролиним аритыжыгъэх.

Адыгейим и Лышхъэ Къумпыл Мурат пшъерильеу къыгъэуцхэрэм ащыц республикэм ичъыопс банигъэ къэххумэзъенир. Ар зэшхъыгъэным фэш непэ техникэу къаалекъэхъагъэр шуагъэ къытэу гъэфедэгъэн зэрэфаер А. Наролиним къыхигъэшыгъ.

АР-м мэзхэмкъэ и Гъэйорышланлэ ипащэу Былымыхъэ Рэшыдэ къызэриуагъэмкъэ, Лъэпкъ проектэу «Экологиом» къыдыхэлтигъэу республикэм мыц фэдэ технике 14 къызкъэхъагъ, ахэр зищылагъэхэм атырагошагъэх. Зэклэмки сомэ миллион 13,1-рэ ахэм апэлухъагъ.

— Ильес 30 фэдиз хъугъэу 1оf сэшэшь, мыц фэдэу зэхэубытагъэу зыкъи технике къытэкъэхъагъэл. Мэзхэр къэххумэзъенхэм ыкы машом зыкъыщимыштэним, мыц 1оf щызыштэхэрэм япшъэрьлхэр зэрифэшьашуа гъэцэкъэнхэ амал ялэним техникаакъэр афэорышшэцт, — къыуагъ Гъэйорышланлэ ипащэ.

Былымыхъэ Рэшыдэ игушыэ къызэрэхъигъэшыгъэмкъэ, мы 1ошшэнир тапэкъи лъягъэктэшт, проектим къытэрэ амалхэр къызфагъэфедэштых. Зэрагъэнэфагъэмкъэ, мы ильесим джыри хэушхъафыкыгъэ технике 20 фэдиз республикэм къызкъэхъашт.

Техникэр къызфащэфыгъэхэм къафегушуагъ ыкы тапэкъэ гъэхэгъэштэхъ ашынхъэу къафэлъэуагъ АР-м и Правительствэ и Тхъаматэу Александр Наролинир.

Нэужым ахэр зыкълагъэхэм машинэ илункыбзэхэр аратыжыгъэх. **Гъонэжыкъо Сэтэнай.**

1оfштэкъо куп зэхащагъ

Хэгъэгу зэошхом Теклонигъэр къызщыдахыгъэр мыгъэ ильес 75-рэ зэрэхъурэм ыкы тарихъ шэжкыр къызэтгээнэгъэним афэш 1оf Урысие Федерашиом и Президентэу Владимир Путинир 2019-рэ ильесим бэдзэогъум и 8-м унашъоу «О проведении в 2020 году в Российской Федерации Года памяти и славы» зыфиорэм къэтхагъ.

Зичэзыу 1оfштэгъу зэхэсигъохэм ащыц Адыгэ Республикаем и Лышхъэ Къумпыл Мурат Теклонигъэм и Мафэ мы ильесим зэрэхагъэунэфыкыгъэштым епхыгъэ 1офтхабзэхэм афэгъэхъыгъэу унашъохэр къышыгъэх.

«2020-рэ ильесир Хэгъэгу зэошхом Теклонигъэр къызщыдахыгъэр ильес 75-рэ зэрэхъурэм итамыгъэу щыт.

Къэралыгъом тыготэу зэрифэшьашуэу лъэгэпэ иним тетэу а мафэр тэри хэдгэунэфыкын фае. Ныбжыкъэхэр, «Ныбжыкъэ армиер» къыхэжьугъэлажъэх. Лъэнвикъо пстэури къызэлъедгъэубытэзэ 1ошшэнир зэхэтщэнэу щыт. Анахъэу ветеранхэм, хэклидагъэхэм яшхъэгъусэхэм шунаэл атежкугъэт. Джыри зэ къыкъэсэгъэтхыгъы

лъэгэпэ иним тетэу зэрэхэдгъэунэфыкын фаер», — къыуагъ Къумпыл Мурат.

УФ-м и Президент, Адыгейим и Лышхъэ къагъэуцгъэ пшъерильхэм ягъэцэкъэнкъэ республикэм Ѣыкъошт 1офтхабзэзэ зэфэшхъафхэр агъенэфагъэх, 1оfштэкъо куп зэхащагъ. Купым хэхъагъэх хабзэм иорганхэм,

ОНФ-м, общественнэ движениехэм ялыхыкъохэр. «Адыгейим иволонтерхэр» зыфиорэ Гупчэм епхыгъэу волонтерскэ корпус зэхащагъ. Теклонигъэр къызщыдахыгъэр ильес 75-рэ зэрэхъурэм епхыгъэ 1офтхабзэхэр зэхэгъэнхэм ыкы регъэкъо кыгъэнхэм ахэлжээнхэу шлоигъоныгъэ зиэхэр ащ щаугъоштых.

Урысыем и Президент и Джэпсалъэ къыраIуалIэрэр

Класснэ пащэхэм къафыхэхъошт

Урысые Федерацием и Президент Джэпсалъэу къышыгъэм къишиуагъэхэм ашыц еджаплэхэм юф ашызышIэрэ класснэ пащэхэм ялэжьапкэ сомэ мини 5 къизэрэхагъэхъоштыр. Ар кIэлэеѓаджэхэмкIи, ныбжыкIехэу а сэнэхъатыр къихэзыхын гухэль зиIехэмкIи къэбар гушуагъу.

Владимир Путиним къизэрэхигъэштыгъэмкIи, кIэлэеджаклохэм анах апэблагъэр класснэ пащэр ары. Мыщ фэдэу кIэлэцIыкIухэм ягъэджэн, ягъесэн епхыгъэ юфым мафэ къэс пыльэу юф зышIехэрэм пшъэдэкIыжь ин зэрахьыэр къиуагъ. Мы лъэнькюм щилахъэрэр зерифешшуашу юфшэн фэгъесэгъенхэ ыкли IепыIегъу афэхугъэн зэрэфаэр

Урысыем и Президент къихигъэштыгъ.

— Аш къихэкIеу юныгъом и 1-м къышгъэжъягъэу класснэ пащэхэм федеральна бүджетын къыхэхигъэу сомэ мини 5-м къыщымыкIеу афхэгъэхъогъэн фае, — къиуагъ Владимир Путиним.

Мыщ фэдэ екIоллакIем кIэлэеѓаджэхэр ыгъэгушуагъэх, къэральгъом ипащэ ышыгъе

унашьор игъо дэдэу алтыгагъ. Пэнэхкыкуа дэт гурит еджаплэу N 1-м юф щызышIэрэ Гүгъотыжь Неллэ къызэриуагъэмкIи, Урысыем и Президент къышыгъэ Джэпсалъэм кIэлэеѓаджэхэм афэгъэхыгъэу хэтигъэм зыщигъэгъозагъ. Йонигъом и 1-м зэхъокIынгъеу къыздихыщхэм агъегушуагъ.

— КIэлэеѓаджэу юф зышишIэрэр ильэс 24-рэ хуугъэ. Ахжирэ ильэс 10-м класснэ пшъэнныгъэр дэсхыгъ, — къеуатэ Неллэ. — Ахьшэ тедээ аш пае сиагъ, ау джы къыхэхьоштуу тызэрагъэгъагъэр бэкэ нахыбъ. Юфэу пшIэрэм уасэ къыфашIеу, пшъэдэкIыжьэу уиIэр къалъэгъу зыхуукIе угъэгушко.

Псэүплэу АдыгэякIем дэт гурит еджаплэу N 19-м юф щызышIэрэ Козина Анжелэ тызэрэцигъэгъозагъэмкIи, Урысыем и Президент класснэ пащэхэм ялэжьапкэ къахигъэхъонэу къизэрэщиуагъэм ыгъэгушуагъ.

КIэлэеѓаджэу юф зишIэрэр. Зэрылэжъэрэ сэнэхъатыр мысынкIеми, сабийхэм зэрафэшагъэм къыхэкIеу къин къыхихъурэп. БлэкIыгъе ильэсум класситумэ пшъэнныгъе адзыэрихьагъ. Мыгъэ я 2-рэ классым щеджэрэ кIэлэеджаклохэм ахэт.

ГЬОНЭЖКЫКЬО Сэтэнай.

ТигущыIэгъу ильэс 3 хуугъэ

Гъогу хъугъэ-шIэгъэ ин

Машинэ 25-рэ фэдиз зыхэфэгъэ гъогу хъугъэ-шIэгъэ ин тыгъуасэ республикэм къыщыхуугъ. Гъогушхоу М4 «Дон» зыфиорэм, Адыгэкаалэ пэмычыжьэу, пчэдэжым сыхъатыр 7 — 8-м ыныкъокIе хэхьагъэу ар къитехъухьагъ ыкли нэбгыритумэ ящыIеныгъэ зидихыгъ, шъобжхэр зытешагъэ хъугъэхэр нэбгыри 10.

ПэшIорыгъэшьэу зэрагъэунэгъиIемкIи, аш фэдиз машинэр зыхэфэгъэ зэутэкIыр къизхэкыгъэр пшагъоу ыкли гъогур үумилэу зэрэштигъэр ары, ау гъогурыкIоныр щынэгъончъенм пыль шапхъэхэри икью амыгъэцэкIагъэхэуи енегуух.

ОшIэ-дэмышI юфхэмкIи АР-м икIулыкъу къизэритирэмкI, шъобж зытешагъэ нэбгыри 4-р

Адыгэкаалэ ыкли Краснодар адэт сымэджэшхэм анагъэсыгъэх. 6-мэ япсауныгъэ изытет зауплэкIухэ нэуж ядэжь атIупшыжыгъэх. ЗишиIеныгъэ зепыгугъитумэ языр (1966-рэ ильэсум къэхугъэр) хъугъэ-шIэгъэм щыхэкIодагъ, зым (1996-рэ ильэсум къэхугъэр) кIалэм Адыгэкаалэ исымэджэш ыпсэ щитигъ. Зы бзыльфыгъэр сан-

фэбэн альэкIыщт чыпIэ афхихыгъ, ахэм шхын стыр алэклагъхагъ.

Хъугъэ-шIэгъэм идэгъэзыхын нэбгыре 70-м ехуу дэлжьагъ, ахэм ашыщу 32-р Урысыем ошIэ-дэмышI юфхэмкIи и Министерствэ щыщых.

Гъогум щынэгъончъэу щызекIонхэм пае гъогу-патруль къулыкъум икупхэм гъельэшыгъэу юф ашIэ. Гъогур зэпагъэ-шIэгъэп, ау ушагъэу бэрэ къыхэкIи.

Ом изытет зытшдэим анахъэу сакыныгъэ къызхагъэфэнимкI щыфхэм ахэр къяджх.

Сурэтхэр ошIэ-дэмышI юфхэмкIи УФ-м и Министерствэ Адыгэ РеспубликомкIи игъэорышIепэ Шхъялэ ыкли хэгъэгүү клоцI юфхэмкIи АР-м и Министерствэ япресс-къулыкъухэм тирахыгъэх.

авиациемкIе Краснодар нагъэсигъ.

ТхъамыкIагъор къызыхуугъэ чыпIэм ебэтэу къэгъэнэжын къулыкъухэр къесыгъэх, следствиенэ-оперативнэ купым юф щешIэ.

ОшIэ-дэмышI юфхэмкIи УФ-м и Министерствэ Адыгэ РеспубликомкIи игъэорышIепэ Шхъялэ «ОшIэ-дэмышI юф» зыфиорэ къулыкъу хыкIем тхъагъ, Оперативнэ штабын иоофшэн лъэтемитэу ригъэжьагъ, психологхэри чыпIэм къырацшIэгъагъэх. Адыгэкаалэ иадминистрацие тхъамыкIагъо хэфэгъэ цыфхэм зызщаагъэ-

Мэз хъызмэтым и Ioфыгъохэр

Адыгейим имээз промышленнэ комплекс хэхьоныгъэ ышынымкэ зэфэхьысыжхэм зыщатегушигъэхэ зэхэсыгъо тыгъуасэ Правительствэм и Унэ щыкъуагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат ившъерилькэ ар зэрищаагъ АР-м и Премьер-министрэу Александр Наролиним.

Ioфхъабзэм хэлэжьагъэх вице-премьеरхэу Сапый Вячеславэр Наталья Широковамэр, АР-м и Лышъхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ишащэу Владимир Свеженец, республикэм и Къэралыгъ Совет — Хасэм и Тхаматэ игуадзэу Шъэо Аскэр, муниципалитетхэм япащэхэр, нэмыкхэри.

Республикэм имээз хъызмэтийн ioфшэнэу ыгъэцэктэгъэм изэфэхьысыжхэм къатагушигаагъ АР-м мээхэмкэ и Гъэлорышланлэ ишащэу Былымыхъэ Рэшьдэ. Ашт къызэриуагъэмкэ, республикэм имээз фонд зэхэмкэ гектар мин 239,5-рэ мэхъу. 2009-рэ ильэсийн щегъэжъяаэу непэрэ мафэм ехүулэг гектар мини 194-м ехүум къыхиубытэрэ мэз яахь 336-рэ бэджэндэу аратыгъ. Шъольырым ioф ѿзышшэрэ организации 5 пхъем игъэхъязырын фэгъэзагъэх, Гъэлорышланлэ ахэм зэхэмийн зээгъыныгъэхэр адишыгъэх. Ильэсийн къыкъоц пхъе кубическа метрэ мини 195,5-рэ агъэхъязыры.

Лъэлкэ проектэу «Экологи-ем» хэхъэрэ федеральнэ ыкы шъольыр проектэу «Мээхэм якъеухъумэн» зифилорэм игъэцэктэн къыдыхэлтытаа 2019-рэ ильэсийн чыгу гектар 15,3-м чыиг цыкъуагъ (раупкыгъэхэм ачыплэ) ашагъэтисхъажыгъэх. Джашт фэдэу ыпшъэлэ зигугу къэтшыгъэ проектийн ехүгъэу мэз хъызмэтым щагъэфедэрэ хэушхъафыкъигъэ техники Гъэлорышланлэ къылэхъяа, ашт сомэ миллион 12-м ехуу тафагъ.

Былымыхъэ Рэшьдэ къызэрэ

хигъэшгъэмкэ, гидротехническэ ыкы нэмыкы псэуальхэм яшын фытегъэпсихъагъэу мэз фондын хахъэу чыгу гектари 100 фэдизим атет чыгхэр ильэс къэс раупкых. Блэкыгъэ ильэсийн къыдэкыгъэ унашьом къызэригъянафэрэмкэ, мэзир зэтэгъэуцожыгъэнэйн фэш чыиг гектар пчагъяа раупкыгъэм фэдиз къабзэ агъэтисхъажын фае. Ау а лъэнкъомкэ непэ гумэкыгъохэр ѿшэх, ахэр дэгээзжыгъэнхэм пае муниципалитетхэм ioфшэнэир нахь агъэлэшынэу, чыиг цыкъуагъэр зыщагъэтисхъащхэ чылэхэр игъом къыхахынхэу Гъэлорышланлэ ишащэу къяджагъ.

Мэхэр зэтэгъэуцожыгъэнхэм иофигъо мыш дэжым анахь шъхъааэу зэрэштыр Александр Наролиним къыкъуагъ. Ашкэ къэцэктэнко хэбзэ къулыкъушхэм, мэзим дэлжэхэрэм яшошхэр зэригъешшагъ. Республиком шуагъэ къыфэзыхышт лъэнкъо постэуми ягъэцэктэн анаэ тараагъэтинэу афижэвтагъ. Пхъэм игъэхъязырынкы, нэмыкы лъэнкъохэмкэ хэбзэгъяуцагъ аукъо шъольырым къыщхагъэшгъэмэ къыкъеупчагъ.

2019-рэ ильэсийн изэфэхьысыжхэм закынфэбгъазэмэ, гъогогу 15-рэ хэбзэнчэу мэзир раупкыгъэу зэрагъэунэфигъэр Гъэлорышланлэ ишащэ къыкъуагъ. Ынэрэ ильэсийн егъэшагъэмэ а пчагъяа нахьибэхъугъэ. Шапхъэхэр зыукуагъэхэм алъенкъоц ioфхэр къызэуахыгъэх, зэхэфынхэр makloх.

Адыгэ Республикэм сатыум-кэ ыкы экономикэ хэхьоныгъэм-

кэ иминистрэу Къуанэ Анзаур мэз промышленнэ комплексийн экономическэ къэгэлэльхэйнэу илэхэм къащыуцгъ, зэфэхьысыжхэр къышыгъэх. 2018-рэ ильэсийн республикэм Iungi-къыгъээ продукцием ипроцент 15,4-рэмы хъызмэтым тельягъа. Блэкыгъэ ильэсийн имэзигбү а пчагъяа хэхъяа ыкы процент 20-м ехуу. 2018-рэ ильэсийн мы хъызмэтым хэщэгъэ предпринимательхэм ыкы организациехэм япчагъэ 685-рэ хууцтугъэмэ, блэкыгъэ ильэ-

сум 720-м кіэхъаагъ, ioф ѿзышшэрэ нэбгырэ 2603-рэ мэхъу. 2016 — 2018-рэ ильэсхэм къакъоц шъольырым ипредприятие инхэм ыкы гурытхэм ямыльку шъхъаэ инвестиции халхъяа гэр сомэ миллион 799,2-рэ мэхъу. 2018-рэ ильэсийн Урысынэ изэхэубитэгэ бюджет сомэ миллион 885-м ехуу рагъэхъаагъ. Мэз хъызмэтым талэки хэхьоныгъэ ѿзышшэрэ, экономикэм шуагъэ къыфихъэу гъэпсигъэнэир, ашт хэшэгъэ постэуми шапхъеу

щылэхэр агъэцэктэнхэр — джары непэ пшъериль шъхъааэу щытыр. Ар зэшохыгъэ зэрэхъурэм ашт фэгъэзэгъэхэ зэхэс къулыкъуагъэр лъыгльэштых.

Мэз хъызмэтым зыпкь итэу хэхьоныгъэ ѿзышшэрэ, ашкэ амалэу ѿшэхэм, нэмыкы ioфигъохэм къэзэрэугъоигъэхэр ашагъэтисхъащхэ, анахьэу анаэ зытырагъэтинэу фэе лъэнкъохэр агъэнэфагъэх.

ТХАРКЬОХЬО
Адам.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм иштихъуцэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зифилорэр афэгъэшъошгъэхэйнэу

Цыфхэм яфитыныгъэхэм, яфедэхэм, хэбзэгъэуцагъэхэм, якъеухъумэнкэ гъэхъяафыкъигъэхэр зэрэхъэм фэш Адыгэ Республикэм иштихъуцэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зифилорэр афэгъэшъошгъэхэйнэу:

Богатырева Екатерина Владимировна — Адыгэ Республикэм и Ашшэрэ Хыкъум ихъыкумыш;

Бэджэхко Назырбый Къасимэ ыкъом — Адыгэ Республикэм и Ашшэрэ Хыкъум ихъыкумыш.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат къ. Мыекъуапэ, ѿилэ мазэм и 17, 2020-рэ ильэс N 2

Илыягъэу псы амыугъоинэу Къяджэ

Адыгэ Республикэм икъушхальхэм бэшлагъэу къызэращемысыгъэм ыкы къызэращемыщиgъэм къахэктэнэу Мыекъуапэ псырыкъуаплэ псы къылэхъэзэгъэхъэрэ къэктэнэ шъхъааэхэм артым къыщыкъаагъ. Ашт ехүгъэу шэпхъэ гъэнэфагъэм тетэу псыр къатызэ ашыщт.

Псыубытгэхэм яоффхэр гъэтэрэзгъэнхэм, котельнэхэмэр социалын мэхъанэ зилэ псеуальхэмэр къызэтемыгъэуцогъэнхэм атегъэпсихъагъэу ошлэдэмышилэхъамыкъагъэр къэмийгъэхъуяа гъэнхэмкэ, машом зыкъымыштэнхэмкэ комиссием унашьо ышыгъэ 2020-рэ ильэсийн ѿшэхэм мэзир мазэм и 17-м къыщегъэжъяаагъэу шэпхъэ гъэнэфагъэм тетэу Мыекъуапэ дэсхэм псы алэхъэхъэзэхъэнэу:

Мафэ къэс сыхъатыр 6.00-м къыщегъэжъяаагъэу 9.00-м нэс ыкы сыхъатыр 19.00-м къыщегъэжъяаагъэу 22.00-м нэс

Мыекъуапэ дэсхэм псыр икъоу къаалэхъащт. Нэмыкы уахтэхэм ар нахь макъу къатыщт.

Ашт къыхиутиштыхъащхэ заджэхэрэм, Михайловым имикрорайон, урамэу Железнодорожнэм ылжкэ къикъырэ я 2-рэ урамхэм атесхэр. Фэтэрыбэу зэхэт унхэм япчагъэ къатхэм атесхэм, чыльэ унэ зилэхэм псыр икъоу алэхъэхъащт.

Гавердовскэ артезианскэ псыубытгэхэм зэрепхыгъэхэм къыхэктэнэу псыр икъоу алэхъэхъащт Черемушкэм, къуты-

рэу Гавердовскэм, поселкэу Западнэм, станицэу Ханскэм, къутырэу Веселэм адэсхэм.

Муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие къэлэдэсхэм ялъэу псымкэ ioфхэм язытэт хъугъэр къагурыонэу, илыягъэу ар амьгүйонэу.

Мыекъуапэ имэрие ипресс-куулыкъу мунисипальнэ унитарнэ предприятиеу «Майкопводоканалын» идиспетчерскэ къулыкъу ителефон къеты: 8 (8772) 52-26-09.

Шэжьыр

ТЩЫГҮУПШЭЩХЭП

Шүшлэ юфтихъабзэу «Тщыгүупшэштхэп» зыфиорэм кыдыхэллытагъэу Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентхэр Хэгэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветранхэм ильэсыклемкэ афегушуагъэх.

Мыекъупэ щыпсэухэрэ ветран нэбгырэ 39-мэ гүчийн афэхъутэх, шүхъафтынхэр аратыгъэх.

Ветранхэм ягукъэкыжхэм ашлгъашэштэйонэу студентхэр ядэулгъэх. Ныбжыклемхэм янепэрэ щылакэ зыфэдэм нахыжхэр щаљэгъозагъэх.

Мамырэу тыпсэуным пае апсэ емыблэжхэу лыхуужынгъэу ахэм зэрхъаагъэр ныбжыклемхэм зэрэшмыгъупшэрэй ягүшгээмэ къащихагъэшгэй. Сидигъуи іэпилэгъу зэрафехъущтхэр аралыгъ.

(Тикорр.).

Тхылъыклемхэр

Къуекъо Налбай ыкли ильэхъан

2019-рэ ильэсүм иклемхим Адыгэ республикэ тхыль тедзаплэм «Налбай Күек и его эпоха: жизнь и творчество в литературной критике и воспоминаниях современников» зыфиорэр кыышыдэкыгъ.

Тхылъыр ыахытлоу зэхэт. Апэрэ шхьэм кыыштыгъэх критическэ статьяхэр (научнэхэр ыкли публицистическэхэр), ахэр Н. Къуекъом итвортчествэ лъэнэнкъуабэмэ афэгъэхыгъэх: поэзием, прозэм, драматургием, клемцыхуухэм апае ытхыгъэ произведениехем.

Ятлонэрэ шхьэм хэхъагъэх иофшэгъухэм, иньбджэгъухэм, игупсэхэм, тхаклом итвортчествэ зышлэхэу ыкли уасэ фэзышлэхэрэм ятхыгъэхэр. Тхылъыр ныбжэ зэфэшхъафхэм арарт тхыльеджэхэм атгээпсихъагъ. Аш инаучнэ редакторыр филология шенгэхэм докторэу, профессорэу Пэрэнкъо Къутас. Зэхэзгээу-

цуагъэр филология шенгэхэмкэ кандидатэу, доцентэу Хъуажъ Нурет.

Уасэ зиэ тхыльэу тхэкло цэргийоу Къуекъо Налбай ишынгъэ ыкли итвортчествэ куоу кызышиотыкыгъэм кыдэкын амал езыгъэгъотыгъэр Адыгэ Республиком и Лышьхъэу Къумпый Мурат ары.

АКУ-м ипрофессорэу, Адыгэ Республиком шенгэхэмкэ изаслуженэ иофшэшхуу Пэрэнкъо Къутас э адыгэ тхыгъэ литературэм имызакьюу, зэфэдэкэ темыр-кавказ литератуурхэм Къуекъо Налбай игупшиесэ зэралхырыкырэр, ипроизведенияхэм яхудожествен-эстетикэ нэшанхэр дунэе литературэм ишапхъэхэм ака-

хъэхэу, адиштэхэу зэрэгээпсыгъэхэр гүчийнлэгэхэдээгээхэу. Усаклом итвортчествэ тхьэтэн инэу зэрэштыр, ежыгуу, ыпсэ атешыкыгъэу зынэсэу, иакыл зытефэрэр зэрэбэр, анахъэу лъэнэнкъуабэкэ, гупширабэкэ кынуатэу повестэу «Къушхъэ ягб» зыфиорэм хэт джэпсэльэ чанэу

**Приходящий —
яви нам Душу,
Уходящий —
оставь свой Свет!**

зыфиорэр ылтыгъэхэр Пэрэнкъо Къутас. Джаш фэдэу Налбай илтературэ мэхъэнэ купкл лъэш къезытырэ гупшисэхэм къащихуугъ, усаклом зэкэ ытхыгъэхэр адыгэ лъэпкынм ышхъэ къырыгъуагъэм игимнэу ыкли аш ихудожественэ опытышко къыпкырыкыгъэу зэрэгээпсыгъэхэр кыныгъуагъ. Тхыгъэр зэрэштыгъэу үүпкээу тхаклоу Къуекъом игушхъэлэхъыгъэ къызышыупкыгъ, лъягъэ хэмийтэу, зафэу, нафэу, гурьогъошошоу.

Налбай ыцэкэ къыдагъэхъэ тхыльым нэбгырэ 45-мэ ятхыгъэхэр къыдэхъаагъэх. Ахэм ахэбдээн гори ахэтэг, гүнэм нэгээсигъэ юфшэгъэхъэ ухыгъэх.

Тхыльым иятлонэрэ ыахьэу «Воспоминания» зыфиорэр гъашэгъоны къэзышырэр аш сэнэхьат зэфэшхъафыбэм арылажъэхэу, лъэнэнкъуабэкэ зэчий зыхэлхэм Къуекъо Налбай итвортчествэкэ ыкли зэкэ ишынгъэкэ яшшош-еплъякэхэр гъашэгъоны къызэрэ

щыраотыкыгъэхэр ары. Ахэр тхаклох, усаклох, сурэтышых, журналистых, псөолъэшых, лыхуужь-гупшиаклохэри ахэт, спортсменых — шум шу пэзыгъохырэх. Ахэм ашыцых шенгэхэлэхъ-философу А. Хыагъуури, сурэтышэу Къат Тевуцожь, усаклоу Хыненго Сайдэ, искусствэм щылэпэласэу Саральп Мадинэ, усаклоу Дэрбэ Тимур, нэмыхэри.

Къуекъо Налбай ишынгъэхъэ ыкли итвортчествэ яхылгэгэ тхыльыр пчагъэмкэ 300 хьоу къыдэхъигъ, ар мэкталоми, дунаем къызэрэхъуагъэр дэгъу, хэти илэншхъэ тельмэ, ыбзи, ихабзи, иадыгабзи нахь ыгъээптыгэхъ. Тын льаплэ цыфхэм ар афээшынгъэхъэ, тхыльым икыдэхъэкин-зэгээкүн зыпшэе ифагъэхэм, усаклом игупсэ цыфхэу ахэм ишынгъэ афхуугъэхэм, зигушыэ, зигупши-сэ аш къыдэхъээгэй автор зэфэшхъафыбэм «тхашуугээпсэ» инир къалэжъигъ. Тхыльыклем «Гъогу маф!» фэтэо.

**МАМЫРЫКЪО
Нуриет.**

Лъэпкъ проектхэр

Іэкібым кіорэр нахыбэ хъуным фэші

Шольырхэм іэкіб къэралыгъохэм продукциеу ашыуагъэкырэр нахыбэ шыгъэнэм фытегъэпсыхъэгъэ Лъэпкъ проектым кыдыхэллытагъэу Адыгэим интернет сатыушыплэ площацкэшхом щаплэ щигъэпсыгъ.

Электроннэ шыклем тетэу иоф шышэрэ сатыушыплэ Ali-**baba** зыфиорэм Адыгэим

ихъязмэтшаплэхэм явиртуаль-нэ щаплэу «Витрины региона» зыфиорэр блэкыгъэ ильэсүм

итыгъэгъээ мазэ кыышыз-иуахыгъ. Аш товархэр изыгъэу-цохэрэр ыкли ахэм яуугъэкын

ыууж итыр предпринимательствэм іэпилэгъу егъэгъотыгъэхэмкэ АР-м и Гупч ары.

Хэлажээ зышоигъю аш интернет нэклубыгъоу <http://мойбизнес01.рф/электронная торговля/> зыфиорэм ихэмэ льэл тхыльыр ытын ылъякыщ. АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкэ ыкли сатыумкэ и Министерствэ кызэрэшхъафызъгъэмкэ, продукциеу кыдигъэкырэр мы

интернет тучаным изыгъэуцо зышоигъо пстэуми аш фэдэамал ял.

Шыгу къэтэгъэкыжы, Лъэпкъ проектэу «Малое и среднее предпринимательство и поддержка индивидуальной предпринимательской деятельности» зыфиорэм ишуагъэкэ предпринимательствэм іэпилэгъу егъэгъотыгъэхэмкэ АР-м и Гупчэ гъэпсыгъэ хуугъэ.

Мыгъэ нахьыбэ клошт

2019-рэ ильэсүм Адыгэим щыщ сабый 468-рэ псаунагъэр зыщагъэптиэрэ ыкыи зыщизтырагъэуцожырэ Гупчэу «Звездный» зыфлоу къалэу Псыфабэ дэтим щылагъэх.

Гупчэм клошэ кэлэцыклюхэм нахьыжхэу нэбгыре 432-рэ ягъусагъэх, ахэм зэкэмки медицэ-социальнэ фэто-фашшэхэр афагъэцэклигъэх.

Адыгэ Республиком юфши-нымкэ ыкыи социальнэ хэхъоныгъэмкэ и Министерствэ кызэритирэмкэ, ильэсүм 4-м кыщетгэжъягъэу 18-м нэс зыныбжь-

хэу медикэ-социальнэ зэтегъеуцожын зищикигъэхэм Гупчэм юпилэгъу аафххуух. Кышшо, гулынтифэ ыкыи нэмийк узхэм мыш ашёлазэх. Кыхэгъэштыгъэн фае юпилэгъу зищикигъэхэм Гупчэм зэрилэхэр.

Зэргээнафэрэмкэ, мыгъэ а Гупчэм кэлэцыклюу зипсаунгээ зыщизтырагъэуцожыштхэм япчагъэ блэгъигъэ ильэсүм нахьы нахьыбэшт. Ахэм мэфэ 18 загъэпсэфынэу амал ялэшт. (Тикорр.).

Кавказ заповедникир

Домбайхэм музей афашишт

Заповедникхэм я Мафэ зэрэдунаеу зыщыхагъэунэфыкыгъэм ыуж мэфэ заулэ нахь темыкыгъэу Кавказ биосфернэ заповедникым ипащэу Сергей Шевелевым Адыгэим икъушхэхэм интерактивнэ музей зэрэшагъэпсэштэйр кыгуагъ.

Заповедникыр зыщыиэр ильэсүм 100 зэрэххурэм илэгъокиу ар кызызэуахыт, агъельэпшэхэрэ псауншхьэу зитеплэ заповедникым итамыгъэу хахыгъэ домбайм фэгъэхыгъэшт.

Мы лэхханым заповедникым домбай пчагъэу 1150-м нэсигъ. Тапэкэ я 19-рэ лэшшэгум кыщегъэжъягъэу я 20-м ияшшэхэрэ ильэхэм анэс мэххэм домбайхэр ахэсэхыгъэхэр, ар зиэшшэгъягъэхэр цыфыр аргыгъ.

1940-рэ ильэсүм, Хэгъэгү зэошхор къежэштэх мэ зыми ымышшээ, Кыншъэ кыншыщиль чыгухэм къащэхи домбайпл кынхатуущихъэгъагъ, нэужым домбай ыгыншэе аш щагъэпсэгыгъагъ.

Хэгъэгү зэошхор оклофкэ нэмийхэм ясамолетхэр бэрэ къашхъарыбыагъэх, ау зы псауншхьи аукын алъекынгъагъэп. Заор аухыфкэ домбайхэм япчагъэ 9 хугъягъэх.

Интерактивнэ музееу агъэпсэштэйр тапэкэ домбай паркыр зытетыгъэх.

Археологиер

Пытэпшэжъим ишъэфхэр

Кавказ биосфернэ заповедникым инаучнэ юфышэ шъхьааэу Сергей Трапет ильэсүкээр кымыхъээз леопардхэр нахьыбэрэ зыхэсихэрэ чыпшэхэр кынпльхъяхэхэз, зидэпкхэр мыжъом хэшыкыгъэгъэ пытэпшэжъ горэ кынгъотыгъ.

Заповедникым ипрес-къулыкыу джынэс аш игугъу кыншыгъэш.

Пытэпшэжъир Къэрэшшэ-Щэрджэс Республиком и Урупскэ район, заповедникым игынапкэ пэмчыжъэу ары кыншыхигъэштыгъэр. Ар гурит лэшшэгъэхэм ашыгъагъэу ары шенгэлэхжэхэм кыншералуагъэр.

Заповедникым кыншэльиубытырэ чынгүхэм ыкыи зынпльхъяклохэр зэрэшхэрэ маршрутхэм кыншупшэхэр е пытэпшэжъхэр джыри цынхэм алэ кыншфэх. Ахэм зэхэтэхжэхэрэ нахь кыншетенагъэхери ахэтых. Гурит лэшшэгъэхэм ясагъэхэу альйтэх псауншэхэрэ, къэхэлэхжэхэрэ, тхээлэхшэхэрэ, пытапшэхэр. Пытапшэхэр кыншагъотыгъэ чыпшэхэр ижыкэ махшэхэм Азиэмэр Европэмэр товар зэфшхъяфхэр кыншераштыгъэхэз тогогхэм ашыц пблэгъагъэу альйтагъ.

Къэрэшшэ-Щэрджэс тарих-культурнэ ыкыи чыншоп музей-заповедникым иофишшэу X. Хъасанэм кыншериуагъэмкэ, щэн-щэфнэм пынчыгъэ сатыншхэм агъэфедштыгъэ «Дэнэ гъогу» зыфалоштыгъэм щыщ лаххорэ ахэм ячыгү шьюльыр пхырыкынштыгъ.

Товарэу зэрэшхэрэх хунклаклохэм атырамыхынхэм пае гъогубгүхэм пытапшэхэр къэшшыхъагъэхэу атырагъэуцштыгъэх. Шэххэр, ланлэхэр, лешу-лүшүхэр зытэхэхэз күпэу зээж итхэу къоштыгъэхэр Теберда кыншакхэти Клухорскэ зэпчыркыншем тэххэу пынхьюу Пышээ кыншажжэхэрэ чыпшэмкэ реклокынштыгъэх.

Охьтэ зэфшхъяфхэм а чыпшэм уцуулэхэр ыкыи ларышил пкыгъэ зэфшхъяфхэр археологхэм кыншагъотыгъэх. Ахэм Китайм кыншыдагъэгъэгъэ дэнэ шэххэмэр щигынхэмэр бэрэ къаахфштыгъэх.

Шенгэлэхжэхэм зэрэхагъэунэфыкыншемкэ, блэгъээз эзман чынхэхэм данэр зыншэе умынхъожын шэххэу альйтагъэх. Ар пынхьюу ыкыи дэхагъэ. Аш кынхэу гурит лэшшэгъэхэм бзыльфыгъэхэм, ахэр паччыхъэм ыпхуухъэхэм, кошырэ цынф лэпкхэм чэтэн гъэлгэхэм ашапштыгъэхэм а шэхкыр зэрэгбэгъэхэр дэтыгъэх.

Пытэпшэжъэу кыншагъэштыгъэм ылъапс.

Зеклоныр

Мэшлокур кыншэтирагъэуцуагъ

Вагониш зыпышшэгъэ тепловозэу ТУ-8-у зеклохэр Гъомэ туаклэ юзезэшшэштыгъэр пээльэ гъэнэфагъэлэ юфышэн фимытэу кыншэтирагъэуцуагъ.

Ар компаниу АО-у «Апшеронск — Лэгъо-Накъ» зыфилорэм бэджэндэу юштагъэу экскурсиөхэр цынхэм афызэхицэнхэмкэ ыгъэфедштыгъ. Аш кынхэрэу Гъумам кыншегъэжъягъэу псауншэу Мэзмай нэс зыгъэпсэфаклохэр зеришштагъэх.

Мэшлоку гъогоу агъэфедштыгъэр бэшшагъэ жызыхуугъэр, аш ыпкэ кынхэу икыгъэ ильэсүм вагонхэр тюуцогъо рельсхэм ашыдэчхыхэу кынхэ-кынгъигъ.

Прокуратурэм иофишшэхэм гъогум изытет заупльэхкүм, ар зэрэдэир ыкыи цынхэр юзэпшэнхэр зэрэшныагъор агъеунэфагъагъ.

Нэүжум акционер обществэм ипащхэм гъогури рельсхэри агъэцэхжынхэу унашьо афашыгъагъ.

Мэшлоку гъогум хээзыхъажыгъэхэу, дэгээзыхъажыгъээн фэгъэгъ юфагъэхэр агъэцэхжыгъагъ, щыклагъэ ямынжэхэу ахэм джэуап къаратыжыгъагъ, ау унашьо агъэцэхжагъэх.

Аш ыуж ары район прокуратурэм хыкүмым зызифицэхагъэр. Упльэхкүнхэм кыншагъэшыгъагъ гъогум игъом кыншэрамылхъэрээр ыкыи зэрамыгъэцэхжыгъэр, чыпшэ-чыпшэу зэрэкүтагъэр, ар юнэгъончээн зэрэлхымылхъэрээр ыкыи изытет зэримынгъэгумэххэрээр.

Мэшлоку гъогум цынхыбэ юзэрашэх. Зеклохэмкэ ар гупсэх, чыпшэу альйтагъэр дахэх. Ау тепловозым имызакью чынхопсам исаугэхэтуу альйтагъэр Гъомэ туаклэ пэблэгъагъ щагъэфедштээр псауншэхэрэхэу тюгээхэх.

Мэшлоку гъогум изытет дэй, аш юлажжэхэрээр юфын фэгъэсагъэхэу ютэлэп. Ошээ-дэмышишэу машом зыкништэмэ, ар зэрэбгэхжээсэхтээр иемэ-псымэу ящиковыгъэштхэр мэшлокум ильхэп ыкыи ялхэп, мэхэгээхэй системэм юф юшэрэп.

А пстэумэ къахэхэу хыкүм приставхэм мэшлоку ТУ-8-р агъэзугъ, цынхуши тырадзэхжыгъ. Гъогуми, мэшлокуми юклагъэу ялхэп дагъэзыхыгъфакъ цынхэм Гъомэ туаклэ лъэсэу кыншаклюхашт.

ШАУКЬО Аслынгугаш.

ТхылъыкІэмкІэ шІошI-еплъыкІэхэр

Искусствэм фэлэжъэрэ цыфхэр

Журналистым ыці а къетынхэмкіэ ашіз, аш ихъатыркіа цыфшІэгъуабэм якъебархэр цыфжыгъуэхэм алтынсыгъях. Ахэм яхъылІэгъе очеркхэр зэлтыптихэу журналэу «Зэкошныгъэм» къидигъахъяштыгъях. Джы не-пэ тхыльбажхэм ялэрьльхъэхугъе Ioшшагъау «Искусствэм ицыфхэр» зыфиорэм ахэр лъапсэ фэхъужыгъях. Мыр Замрэт иятлонэрэ тхыль. 2016-рэ ильесим апэрэ тхыльеу «Джыри си Едэпсыкъошхосыдт» зыфиорэр къидекіиг. Аш ильетегъауцо гуманитар ушэтыхэмкіэ Адыгэ Республиком институт зыщызехаш щэм авторым escogтаг: «Тэгүгъе, уитхэкіе амалхэм заушхугъе хуугъе-шагъехэр зыльэсэхэе тхыль уигукъекыгъупшихэм бэрэ пэмитэу джыри къатынэу». Ахэр хохуу гущын къодягъехэп, авторым къыточжын, къытхыжын джыри зэрилэр зэхэсшэгъаг. Апэрэ тхыльым къыгъельгъуаг Замрэт ынэ пекікыгъе хуугъе-шагъехэр, цыфхэр зэрипхыжынхи нэмыхэмкіэ алтынсыгъынхэр къызэрдэххуурэр, цыфнасыпым, гъашэм якъебаркіе тарихым щыщ хуугъе нэклюбхохэр іспэлсэнхъе хэлхэу къытхыжынх зэрилекъир.

Искусствэр — ключі ин. Аш ильенкіо постэуми дунай шхъаф ялами, зэфэдэ ышыхэу апышагъе хуурэ цыфым яльхэе тыралхъе, аумэхъеу игъашэхууцо. Ары Іашынэ Хязэрэт искусствэр аштрамын фильтедагъеу игерой игъашэхкіе къызкиушыхъатыр: «ээ искусствэм хахъэрэр ныбжы хэкъыжын ытькыштэп, джа къом тгогъизэ аштрамын зэришхырэм фэд... Пшірэба аштрамын икъебар? Умышлэм къыпфес-ютэн. Мэзыхъом гъогъизэ, ыцэмэлхэй къадифызэ аштрамыр ышыхызэ. Мышъэр къырихынлагъети еупчыгы: «Мощ фэдиз хазабыр озыгъеххуурэр адэгүш сид пае пшхырэ?» ытуу. «Үкүпкі Іашууш ары, — мэзыхъом ыуагь, — үкүпкі гущэр

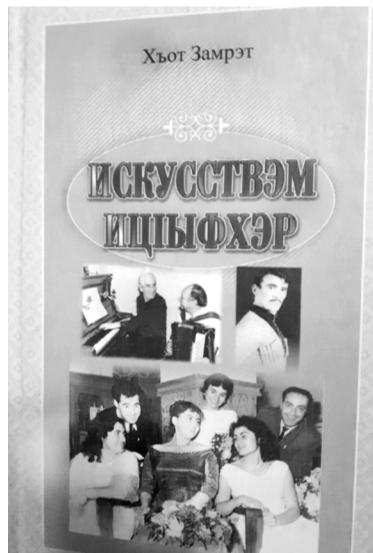
иашууш ары». Джары тэритишынакіа зыфзэдэр..., «искусствэр шу ольгъумэ — пльэгъупшт, зеотымэ — ныбжырэу зептыпшт нахь, ау сидэу щитми ызыгъукіе уштытуудэпсун пльэкыщтэп». Искусствэ шылыкъэр, искусстве къабзэр аштрамын зэрэфэдэм техъирхышишэрэп Хъот Замрэт игеройхэм ятворческэ гъогу зэхэлты зэрэххуурэм тыллыппльэм. «Искусствэм ицыфхэр» лъепкь мыиним ипрофессиональнэ искусстве икъежыаплэ, иуцун якъебар. Аруу зыхъурэм, апэрэ тхыльым фэдэу, искусствэм ылъэнхыокіе лъепкь тарихым инэклюбгъо.

Ioшшагъакіе зы жыкъещэгъукіе аджыре тхыльхэм ашыц. Очеркхэм уяджэ къодыерэп, ахэт нэбгыре пэпчъ уапашхъе ит фэдэу, урамын уштыулаафэе фэдэу улблагъеу аухыре нэклюбгъом нэс уадекъяат. Зигугу ашлээ, лъепкьим игушхъэлэжъигъекіе зигъехъягъехэр инхэм ящыненгъе тогогу, ятворческэ куачаехеми нэуласэ уафешы.

Хъот Замрэт итворчествэкіе жанрэу очеркым лъепкь литературам хахъо щишыгъ. Тхыльым очерк 12 дэт. Зы искусстве лъепкьим адэр лъепкыр дэлажъээ профессиональнэ искусствэр хэкум зэрэшцуущтыгъэр, аш цыфхэм фыщытыкіе, ехъирхышишэнгъеу фырьягъэр игеройхэм ягъашэхкіе къеуат. Апэрэ профессионал хуугъехэм зэпачагъе къингиюхэм лъэхъанын ижыкъаще къахаш.

Тхыбайсымэ Умар, Ахэджэго Шэбан, Сэмэгу Гошнагъу, Шээжээ Роз, Пэншэу Рай, Эшш Казбек, Нэххе Аслан, Лъэцеркью Ким, Кыыкі Зулхадж, Кыыкі Хыис, Кыуэ Амэрбый, Анзэрэкью Чесик, Хынхэу Адам, нэмыхэмкіэх ыкчи ахэм зыльашгъе, агъэсэгъе лъэуж зэфэшхъафхэм ясенаущыгъеу лъепкь искусствэр зыгъэпсихэрэм якъебар зэфищээ, авторым тыгъосэрэ мафэр

Цыфыр зыщылажъэрэм, иоффшэн къахэкіе егъепшэн е къеуакіе горэм ыціе рапхы. Хъот Замрэт игугуу тшыимэ, апэрэ шхъэм къихъэрэр, гум къекырэр бэмэ якласэ хуугъэ ителевизионнэ къетын кызыэрэригъэжъэрэ гүшүїхэр ары: «Искусствэм ыкӯач, искусствэм ишуагь, искусствэм ицыфхэр».

непэрэм къирепхы, непэрэм мафэм илэжыгъе неуцшырэм чылапхъе фешы.

Зэрэштэу ыкы тхыльым зэрэшыкіе тхыльгъеу, Тхыбайсымэ Умарэ творческэ къеуакіе Умарэ иорэхэр иуцштыгъехэп, ахэр орэд чэфхэе шоо пчагъекіе зэтэгшыкылтукыштыгъех, ар къээзтишт къеокіе-шыкіе мэкъе шхъаф ишыкіе тогогу, Аш творческэ зэпхыныгъе дахэу композиторыимрэ орэдийо Шээжээ Розэрэ зэдэриягъэм къежыаплэ фишигъы. Замрэт къызэритхыжырэмкіе, «Орэдэйр сиғу имыльзуу, стхъаклумэ имытэу зы тақтихи исхын слъэкыштэп, аш сихэт зэпйт, ары сицыненгъэри, сидунайри», — ылоштыгъе Умарэ. Сэмэгу Гошнагъо фэгъэхыгъе очеркын Хъот Заур игуукахъяа Замрэт хигъеуцагъехэм бэгүү зыллытагъатэрэ: «Ежь ышхъэкіе зыгорэм фаеу, къэлэйо щитгъэп. Сценэм нэмыхэмкі щыаки, гүгүи илагъэп — бзыльфыгъэм аш фэдэу ыгүү, ыпсий искусствэр ашыщ хуумэ, ар аш къыфхъу, ыцэлкіе лъепкьим игууци ашынэу Тхъэм дунаим къытывиргъэхуаг. Гошнагъо «амкыльхъэм фэдэхэм уяджэнэир, гур къефызы. «Сэ сырэхьат, сиғуяэрэп» — сида шыула арэущтэу а мафэм ар зыгъэрхьатыгъэр, сида шыула къежэштыгъэр?.. «Адам ыгуу къээзигъэблын, къызничьыхъажын щыненгъигъэп. Лъепкьим ыпсэ хэлтигъы, фишишт

иджэгү афигъэджеуным цыфхэр къеуопсыштыгъех» — цыфмафэу, профессионал инеу ар адыгэхэм ялагь, ыці щитхуурэ сэмэркэу дахэрэ пыльхэу къахэнагь. Хъот Замрэт бэ аш фэдэу зикъебар къигтиуатэрэр, зигъехъягъехэр къигтильгъээсихэрэр.

Художественнэ амал баихэр очеркхэм ашыгъэфедагъэх. Зигугуу къышышт цыфым, аш иоффшэн зыфгъэхыгъэм ядунаи ухишэу къегъэжыаплэхэр гъэпсигъех. Зы гүшүїэхуигъэ щэхуу къызщимыорэми къыбгуригъялорэр, узэригъэгупшысэрэр бэ, тхыгъэм уеджэенным укэгүүэ рууげгъэгъажье: «Сэмэгу Гошнагъо фэдэ орэдьо лъэш къызхэхуухъээз лъэхъан адыгэ лъепкьим музыкальне искусствэм къыхэкыгъэ», «Лъепкь музыкальне эстрадэр къыздежьэгъэ Шээжээ Розэ ымакъе лъэхъан псаум ехъигъ», «Бзыльфыгъэ зэкүүж къэсагъаэ, «интеллигент» гүшүїэр къеклупзу адыгэ бзыльфыгъэхэм зыгорэ къахэкыгъеу щитмэ, ар Пэнэшьу Къадыр ыпхъоу Рай», «Музыкальне искусствэм ижандээрии къызэдэуубытыншь, охтэ къэлкыим къеххуухъэкэе республикэ цыким щызэтибгъэпсихъан, къыцызэлупхын зыхъукіе, сида фэдэу аш уфэхъа-зырын фэягъа? Адыгэ Республиком культурэмкэ иалэрэ министрэу Хъанэхуу Адам ар къыздигъэххун ыльэкыгъ», нэмыхэмкіхэри.

Къэхуими шыкіе гъэнэфагъе фешы. Философскэ гупшишээ хэлхэу, щыненгъе къызэримыкъом ыкупкі уригъэгупшишсэу, уиеплыхыкіе горэхэри зэриу-гъэххокіе гъэпсигъэ: очеркэу Хъанэхуу Адам ехъылгъэм благъэу зымышэштыгъэхэм анэгу къызэрэкыгъацорэр цыфхынкіе, гумызагъау ары. Тхыгъэпхъям икэхуу ар рэхьат, зымыгъэхъяа зэфэшыжы. Сирихъам ишыкіе къытшошы, — Сихъу Фатимэ ишүүхээхэм адедгъаштэу тхылъир зэфэшшыжы. Зэфэшшыжы, ау джыри бэрэ ижь, идунаи тахэти, гупшишсэгэ геройхэм тадэгүшүэ, пытагъе ахэлжээ ягъогу зэрэригъягъэхэмкіэ таштэхъу, ташгүшүкы. Тэгүгъе Хъот Замрэт джыри нэмыхэмкі орэдьохэм, къэшхуаклохэм ящыненгъе гъогу зери-гъашээ, ятворческэ хъарзынэш зэфэхыссыж фишишыэ искус-ствэм итарихъ итхын лъигъэ-кютэнэу.

ШЭУДЖЭН Тэмэр.
АРИГИ-м инаучнэ Ioфыши.

щыр ыуухыгъ, джы гүлэжырэп». Лъэпкьым ыці дахэкіе зыгъэ-луу гэе ансамблэм фэгъэхыгъеу Замрэт етхы: «Исламыем» Ioф зэрэшашшэрэм рылагэхэу артистхэм ашхъэ лъагэу іэтыгъе. Ансамблэм непэ ухэтынэр шуаш... Тыдэ къикырэ шуула миуухыж музыкэу Нэххе Аслын зыхэтыр?» — хэти ыгуу къигущыыкырэм фэд автогы, урэгушо лъэпкь орэдьо-къэшьокло куп шаагьом.

Къебар пэпчъ зы цыф гъаш. Бын-унэгъошхом изы нэбгыре икъэбар фэдэу очерк пэпчъ уеджэ. Сатырхэм уяджэ къодыерэп, Замрэт ымакъе птхыаклумэ итэу, «мыр о умышлэу, сэ адэсэшшэ» ылорэм фэдэу, игеройхэм якъэбар кещы.

Тхыльыр гъэшэгъоны зышынхэрэм ашыцых бээ къызэрэйкоу зэрэхтэгъэр, зэдэгүшүэлгъуухэр игъэкотыгъеу зэрэхэтхэр. Унаэ атодээз лъэпкьым дышыгэ шошьхуунгыгъэхэм: «Къызэралтэжырэмкіе, сабий цыким апэрэ іэбжээнэжыеу янэ Цацэ пиупкыгъэхэр пшынэ ныбэм хидэгъяа-хуу ары», «Сызэцыким, — къелотэжы Розэ, — сибыбэу пкыхъаплэ слъэгүштэгъэ», «Цээр насып фэхъугъ», «насыпбыэри щатгыо, нэджагъор бэ мэхъу, ори узыщыгушуу-кыжы-пэми, насыпыр бгээштэн пльэ-кышт», ретроспекциир жуу-гъээ-федагь.

Тхыльымкіе къэгъохэн фае теориим ылъэнхыоки гъозэшшоу зэрэштыр. Ар пшээрльээ Хъот Замрэт зыфишыжыгъаэ, ау къыуатэрэм хэпхъагъаэ зэгъэпшэнэу, къэгъэлгъуакіе ышыхэрэм къахэ-щых эстраднэ орэд къэуакіе, «самородок», опернэ макъ, макъэр игъэуцун, рондо, опера, триптих, нэмыхэмкі гурионыгъэхэм яхбазэхэр.

«Гупшишэ шхъааэу авторым илагъэр — зигугуу къышыгъе пэпчъ итуу-гъэ-гупшишсэ, итворчес-твэе къытльгъээсныр, дэгъур, дэхагъэр, шур, сэнаущыгъэр зэхитигъэшнэыр, творческэ Ioфшэнэр зэрэоф мицсынкіе къыдгуригъэлонир — къыдэхуу-гъээу къытшошы», — Сихъу Фатимэ ишүүхээхэм адедгъаштэу тхылъир зэфэшшыжы. Зэфэшшыжы, ау джыри бэрэ ижь, идунаи тахэти, гупшишсэгэ геройхэм тадэгүшүэ, пытагъе ахэлжээ ягъогу зэрэригъягъэхэмкіэ таштэхъу, ташгүшүкы. Тэгүгъе Хъот Замрэт джыри нэмыхэмкі орэдьохэм, къэшхуаклохэм ящыненгъе гъогу зери-гъашээ, ятворческэ хъарзынэш зэфэхыссыж фишишыэ искус-ствэм итарихъ итхын лъигъэ-кютэнэу.

Къэгъэлъэгъон

«...КъасIорэр сэ сиорэди»

Шылэ мазэм и 15-м зэльашлэрэ адыгэ уса-
коу, драматургэу, композиторэу, фольк-
лористэу Клубэ Щэбан къзыыхъугъэр ильэси
130-рэ хуугъэ. Аш ехууллэу Адыгэ Респуб-
ликэм и Лъэпкь тхыльеджаплэ инотнэ-му-
зыкальнэ отдел тхыль къэгъэлъэгъон щагъэ-
хъазырыгъ.

гъэ-шагъэу къызтегущылхэрэм

еллыккэй афыриэр къыриоты-
кызэ, зэфэхъысыжхэр ышызэ,
тхаклом тыгукэ нахь пэблагъэ
тыфешы ыкчи зэхшыкы къит-
хельхъэ. Оредусым игъехъагъэ-
хэр нэрыльэгъу къытишилэу, аш
хэгъэгур зебгынэм ыуж 1-
кыб хэгъэхүм къащихутигъэ
тхыльхэм ацэ къырео. Джа-
еклонлэккэ шылыкъэр гузэхъогъу
итыгъэ усаклом фырилэу, ау
философскэ нэшане а тхамы-
лагъом изэхэфынкэ дильгъэу
Шылэлэхъо Абу итхыльэу «Пса-
льм ильэкл. Уахтэм иджемакь»
къидэхъэгъэ статьяя «Насылыр
лахьмыгощ» зыфилоу Клубэ Щэ-
бан. Хэшьлыкыгъэ усэхэр, оредхэр, поэмэхэр, пышсэхэр»
зыфилоу Мыеекъуалэ 1993-рэ
ильэсийн тхыль тедзаплэу «Меот-
хэм» къыщихутигъэар ары. Зэ-
лъашлэрэ оредусэу ильэсийбэрэ
зигугъу амышыжыштыгъэм
иархив Америкэм къызышыжы-
гъэхэр, тхыльыр хэутынны
фэзигъэхъазырыгъэри Щэбанэ
ыпхуу закъоу Сайдэрэ шэны-
гъэлэхъ-литературоведэу Щэшл

гъэу аш ытхыгъэхэм ацэ къы-
рело.

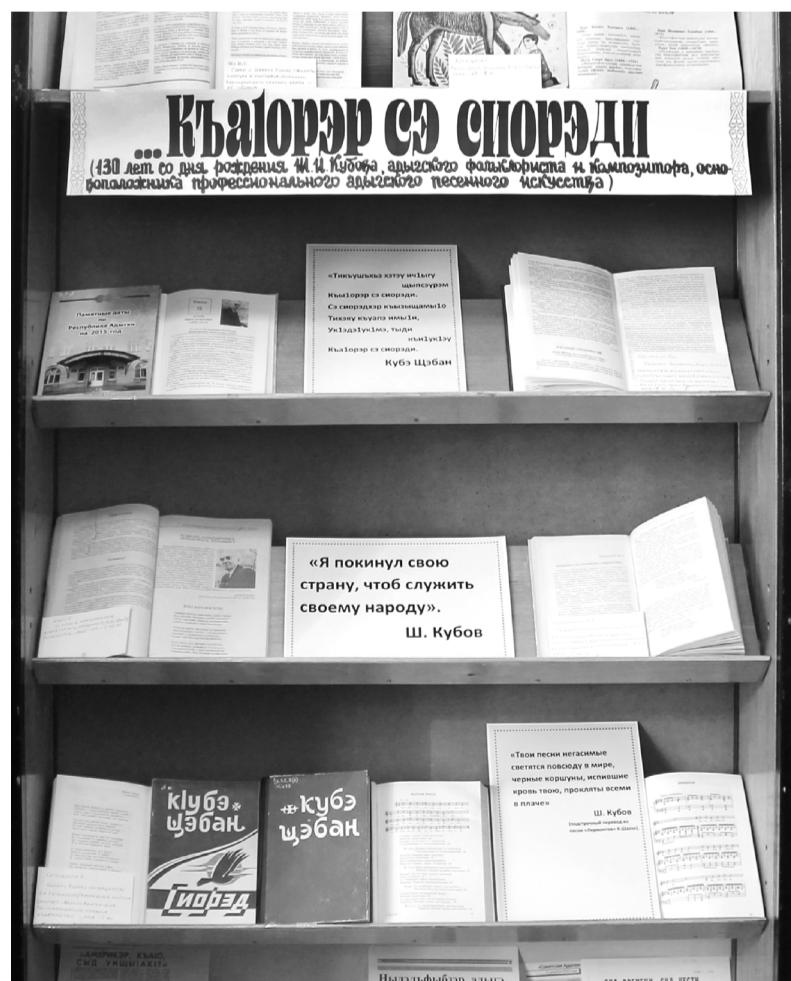
А гъэхъагъэхэр нэрыльэгъу
къытфэзьшлэу апэрэ тхыльэу
Клубэ Щэбанэ иусэхэр дэтэу тэ-
тильхъан къыдэхъигъэр «Клубэ
Щэбан. Хэшьлыкыгъэ усэхэр, оредхэр, поэмэхэр, пышсэхэр»
зыфилоу Мыеекъуалэ 1993-рэ
ильэсийн тхыль тедзаплэу «Меот-
хэм» къыщихутигъэар ары. Зэ-
лъашлэрэ оредусэу ильэсийбэрэ
зигугъу амышыжыштыгъэм
иархив Америкэм къызышыжы-
гъэхэр, тхыльыр хэутынны
фэзигъэхъазырыгъэри Щэбанэ
ыпхуу закъоу Сайдэрэ шэны-
гъэлэхъ-литературоведэу Щэшл

Казбекрэ. Пэублэ гүшүэри, комментариевэри, примечание-
хэри зытхыгъэхэр ыкчи тхыльым
иредакторыр Щэшлэ Казбек.
Суртышыр Дыдыкы Нурбый.
Тхыльыр къызэшүүхэй США-м
шылсэурэ адыгэ усаклоу Цэй
Джэбагъэ Щэбанэ фитхыгъэм.
Редакторым лъэнэкъо постумки
фольклористым ишчээнэгъэ
гъогу, итвортчествэ зызэхефы
нэуж, ежь шошьхуныгъэшхуу
иэхъуугъэр тхыльеджэхэм алтын-
гъэлэс шоонгъоу, усаклоу благъэу
зышэштыгъэхэм яеплыккэлэ
ащ ипортрет тинэгүү къыкъегъэуц.
Зэфэхъысъиж шхъяаэу ахэм
къащэхъэр зы: Щэбанэ ыпсэ
пүтэу дунаим тетыфекэ зы гү-
шүэки, зы зеклаккэхэр хэгъэ-
гуми, аш ицыххэми мыхъункэ
яягуу ышыгъэп ыкчи иягъэ
аригъэхъяаэп. Фитыгъуаджэу
къехъулэгъэ тхамылагъэр ежь
игузэу, ихэкуж ипкыхъэлэгъоу,
ау къыгъээжынны тещынны-
хъэу, ильэпкь икултуре, ыбзэ,
ишэн-хабзэхэр къызэрэзэтири-
гъэнэжыщхэм иаужырэ ма-
фэхэм анэсэу ежь зерильэклэ
дэлжъяаэ. Аш ишхъяа тхыльым
тхыгъэ зэфэшхъяафуу къыдэхъ-
гъэхэр: оредхэр, усаклоу къащэхъэр,
поэмэхэр, пышсэхэр. Ау нахь-
бэр оред текстыхъ. Ежь усакло
итхыгъэхэм къащэхъэ заом ып-
лэклэ оред шынтуум ехуу ытхы-
гъяаэу къышилоу. Цыифэу къэ-
зышэхъырэми къалотэжы а
льхъаны нахьыбэу къалотэжы
гъэхэр Щэбанэ иордхэу зэ-
рэштыгъэхэр. Сыд фэдэ усэ
етхими, сатырхэм мэкъамэр
ежь-ежырэу къащэхъэ зы-
ордышшьор къадакъотыгъэ.
Къин зыпильгъоштыгъэ нотэ-
хэр ытхынэу зеримышэхъырэ
ары, аш къыхэккэу оредышшьор
шлокодэу хъуштыгъэ. Клубэ
Щэбанэ ыусыгъэ оредхэм нахь
пэблагъэ тафашы сборникуу
«Сиорэд» зыфилоу Мыеекъуалэ
1995-рэ ильэсийн Адыгэ Республи-
ликэм итхыль тедзаплэ къыщы-
дагъэхъигъэм. Редакторуу тхы-

льым иэр Къуикъо Шыхъамбый,
аранжировкэр зышыгъэр Шыхъ-
пльэкъо Мурат. Мыш зэхэуго-
ягъэу оред 20-м ехуу усэ сатыр-
хэм нотэхэри яягъэхъаф-
хэм ытхыгъэхъу цыифхэм нахь
апэблагъэ хъугъэ оредхэм
ащыщых шуулэгъум, тошлэнэм,
къэлэццыкхэм афэгъэхъигъэхъу
«Шахъом иорд», «Хэтэм гу-
лъитэн», «Кушь-кушь», «Кэла-
гъор сидэу хъопсагъо» ыкчи
нэмыкхэри. Мыхэр якъэуаклэкэ
псынкэхъу, гум хэтысхъэхъу
щытыгъ, джары цыифхэм яклас
зышырэри. Шыкэ-гъэпсэккэу
Клубэ Щэбанэ иордхэм ашигъ-
федэхъэр игъэлэтигъэу нэуасэ
тафешы бзэшэнэгъэлэж иенэ
Тхъаркъохъ Юныс изэфхы-
сыж хэутыгъэу «Оредымрэ аш
дээштэрэ гүшүэхъэмрэ» зыфи-
лорэм. Мир Адыгэ Республиком
гуманитар уштынхэмкэ ин-
ститут 1994-рэ ильэсийн Мые-
екъуалэ къыщыдигъэгъэхъу
тихълээ «Мысли об адыгских язы-
ках» къыдэхъяаэ. Шэнгэлээ-
жым Клубэ Щэбанэ иордхэр
гум лъылэхъу, гоххэх, къэто-
гъошюу хъунымкэ аш ыгъэф-
дэрэ амалхэм гъунэ альефы
ыкчи зэфхысъиж ешы: ахэр
адыгэ жэрэл усаклэм тетэу, аш
иамал дээхъэр ахгээткхуяа-
гъэу щытыгъ. Адыгэ оредусхэм,
джэгүаклохэм оредым хэль гү-
шүэхъэмрэ оредышшомрэ зэда-
клоу зэхалхъэштыгъэ е ореды-
шьоу щылэм гүшүэхъэр къэу
халхъэу хэбзагъэ. Гүшүэ зэ-
гъэкльгүм оредышшор къыфи-
хэхъигъэнэй тхыгъэ литературам
къеджэхъяаэ. Ижъирэ усэ-орэд
зэхэлхъяаэлэж Клубэ Щэбанэ фүлэ-
гээдэхъафуу егъэфедэ. Оредус илпэлсэлэ
иордхэу «Быкъу-быкъу», «Гъэтэ
жъонигъу», «Зэфэусэ», «Мэлэ-
хъо оред» ыкчи нэмыкхэри иэу-
бытигъэу шэнгэлэхъэм игъэ-
лэтигъэу нэуасэ тафешы. Мы
хэутыгъэхъэр му-
зыкам пыльхэмкэ бзэм дэ-
лажъэхъэрэмкэ гъэшэгъонхуу
къытшхъуугъ.

Тхыльхэм афэшхъяафу къэ-
гъэлэхъоным чыплэшхо щаубы-
ты гъэзетхэм, журналхэм къа-
щыхааутигъэ статьяхэм. Ахэм
ащыщых «Америкэр, къао, сид
уицхылак?», «Трудная судьба
художника» (Щэшлэ К.), «Суд
времени, суд чести» (Т. Кушнир),
«Ныдэлъфыбзэр, адыгэ оредхэр
ицхээнгъяаэ» (Мамырыкъо Н.)
ыкчи нэмыкхэри. Журналистхэр
игъэлэтигъэу творческэ цыиф
халалым къытегущылх, яеплы-
кэ къыралотыкы. Усакло итворт-
чествэ цыиф жъугъэхъэм алъагъэ-
ицхээнгъяаэ мыхэм пшээрлы-
шко зэшүаахы.

ШЫЛЭЛЭХЪО Свет.
**Лъэпкь тхыльеджаплэ ил-
фыши.**

Ленинград и блокада фэгъэхьыгъ Лыхъужьныгъэм имэфэ 900

Урысые шээжь йофтхабзэу «Блокаднэ хялалгыу» зыфиорэм Адыгэ Республикаэм и Лъэпкь музей, хэгъэгум идээ-тарижь шъольыр обществэ хэлажьэх.

Ленинград и блокада Хэгъэгу зэошом ильэхъан зэрэшьлагъэр егъашы тарихым хэклоклэштэп. Фашистхэм квадзыхъэгъэ квалэр мэфэ 900 фэдизэр тидээклохэм, мамыр цыфхэм кваухумагъ, пыир Ленинград дагъэхъягаэ.

Советскэ народынрэ ащ и Улэшыгъэ Клаучехэмрэ Ленинград икъэухумэнкэ лыгъэу зэрхьагъэм ехылгэгъэ къэгъэльэгъонхэр щылэ мазэм и 18 – 27-м еджаплэхэм, музейхэм, нэмыхэм ашы-клощтых.

Театрэ. Щылэныгъэр

«Псэлъыхъохэр» щылэныгъэм дештэх

Щылэныгъэм изэхъокыныгъэхэм гукэ зафэбгъазэмэ, театрэ упчлэжьэгъу пшы пшонгьюу уахьтэ кыххэкы. Лъэхъанэу узхэтыр кыдэплытээ, зэгъэпшэнхэм уагъэгъуазэ.

Республикэм и Лъэпкь театрэ Цэй Ибрахимэ ыцэ зыхырэм ильэс 40-м къехъугъэу кышагъэльягъорэмэ ашыщ спектаклэу «Псэлъыхъохэр». Адыгэ драматургием и классикэ хэхъэгъэ Мамый Ерэджыбэ ипъесэ техыгъэу режиссерэу Клаущинэ Аскербий ыгъэуцугъэм ипъичигъо пэпчь узылэпшэ. «Адыгэ Моллерэу» алъытэрэ Е. Мамым я ХХ-рэ пшашэгъум ия 50-рэ ильэс-хэм ытхыгъэр жыы хүрэп, ашо-гъашэгъонэу спектаклэм цыфхэр епплых.

Щылэныгъэр лъэклатэ. Колхозхэм яфермэхэр нахынпэрэм фэдэу куаджэхэм ялжьэп. Арау щытми, цыф зэфыщытыкэхэр, шуулэгъур, унагъом ипсэуцэ Мамый Ерэджыбэ кыгъэльэгъонхэмкэ шыкшылоу кыгъотыгъэхэр жыы хүхэрэп.

Сэмэркъэу дахэм адыгэ гупшысэр хэль. Пьесэр щылэныгъэм кыххэгъэу Ѣытишь, куаджэхэм адэс мыпсэу-мылажэхэм уарегъегуцафэ. Гъэунэфыгъэу ацлэхэр къеплохэ пшонгьюу охуу. Сэмэркъэу Тхьеми икласуу тэло, ау шылпкъагъэу ащ хэлльым угупшысэ зыхыкэ, театрэ клочэ лъэшэу зэрэштыр кыххэгъэшьизэ, зэфхыхысыжхэр ошых.

Тхакломрэ композиторынрэ аусыгъэ ордым поэ кыпызыгъаклээрэр ордымрэ, мэккамэхэр зыгъэжынчыхэрэр ары. Театрэм щагъэуцугъэ къэгъэльэгъоныр зытхыгъэ пьесэр дэгъоу тхыгъэмэ, артистхэм ярольхэр нахь тьашэгъонэу кашашын альэкыщ.

«Псэлъыхъохэр» жыы хүүштэп ащ фэдэ арист цэргийхэр тилэхэ зыхыкэ. Зыхэе Заурбайрэ Кукэнэ Мурат-рэ афэгъэзагъэх. Адыгэ Республиком инароднэ артистых, нэмыхэм щытхуцэхэри афаусыгъэх. Псэлъыхъохэр пшашьэм ыдэжь кызэклохэм М. Куканэм игушыэ гурыгогтошоу, къабзэу ролыр кызэришырэп непэрэ псэлъыхо клахэм еджаплэ афэхъуэт.

Пшашьэм ироль фэгъэзэгъэ Даур Жанэ псэлъыхъохэм квадгүштиэзэ, фэшхъяф клахэ зэржэрэр квэрело. Нэгъэуплэгэгъум кыкыцоц Хялапапэ зызблехуу, зэршуюагъэр кыххэшыжырэп. Пшашьэм иунэ къикыжыхээзэ Хялапапэ егъэзжышь, шхъэгъусэ кыфхэхъумэ шоонго пшашьэхъэрэш къеъгаэ. Ахэри спектаклэм пытэу хэуца-

Зэхэзыщаагъэр ыкИ кыдэзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь Йофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкээгъухэм адьрияэ зэпхынагъэхмкэ ыкИ къэбар жууцэм иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыэр: 385000, къ. Мыекуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьаплэху зипчыагъэкэ 5-м емыххуэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлжээ, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щытэп. Мы шапхэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэктегъэклюжых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр: Урысые Федерацием хэутын Йофхэмкэ, радиокъэтынхэмкэ ыкИ зэлъы-Исыкэ амалхэмкэ и Министерстве и Темир-Кавказ Чыпэ гъэоры-шапI, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъятыгъэр ООО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкИ пчыагъэр 4885
Индексхэр П 4326
П 3816
Зак. 148

Хэутынум узчи-кээтхэнэу Ѣыт уахьтэр Сыхытэр 18.00

Зыщаушыхъятыгъэр уахьтэр Сыхытэр 18.00

Редактор шхъялээм игуадзэр Мэшлэкъю С. А.

ПшъэдэкIыж зыхырэ секретарыр ЖакIэмкю А. З.

гъум Хялапэ тео... «УкIэгъожын, ау бготыжыщтэп» зыфэ-зэ щытхуцэхэри афаусыгъэх. Псэлъыхъохэр пшашьэм ыдэжь кызэклохэм М. Куканэм игушыэ гурыгогтошоу, къабзэу ролыр кызэришырэп непэрэ псэлъыхо шоонгоу.

Күшүу Светланэрэ Зыхэе Мэлаичэтэрэ Ленинград щызэдеджагъэх. Светланэ ным ироль, ащ ипшашьэ ироль Мэлаичэт къашы. Ныжьэу ялэр кыдэмьыльтээу пьесэм игъэпсыкэ гукы, псэкли узэлжекly. Яни, ылхуу шхъэгъусэ ялэшонгъу. Артистхэм едзыгъом Iепэлэсэнэгъэу кыщаагъэльягъорэр зэбгэшэштэп умышлэу отлыхьо. Хоршэр зеклиякхэрэр зэрагъэфедэхэрэм къэгъэльэгъоныр къеъгаи.

Хялапакумэ Аскербий, Бэгъушъэ Анзор, Хякъуй Андзаур ярольхэр кызашырэп башлахъя. Ахэри спектаклэм пытэу хэуца-

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.